
Guia pràctica per a l'escriptura d'un assaig literari

PID_00268150

Simona Škrabec

Temps mínim de dedicació recomanat: 2 hores

Simona Škrabec

Simona Škrabec (Ljubljana, 1968) és doctora en literatura comparada per la Universitat Autònoma de Barcelona. Publica assaigs literaris en l'àmbit internacional i ressenya, en la revista *L'Avenç* i en el diari *Ara*, novetats en català. És autora de *L'estirp de la solitud* (2002), *L'atzar de la lluita* (2005) i *Una pàtria prestada* (2017). Amb Arnau Pons ha coordinat *Carrers de frontera* (2007-2008). Ha traduït més de trenta llibres. Ha participat en el volum col·lectiu, dirigit per Esther Allen, *To be translated or not to be* (2007) i ha codirigit amb Teresa Iribarren el volum *Constel·lacions variables* (2012). Ha coordinat simposis i projectes de recerca els resultats dels quals s'han publicat en *Diàlegs sense fronteres* (2011), *Les distàncies d'Europa* (2013) i *Cultures' oxygen* (2017). El 2019 va donar-se a conèixer en el camp de la creació literària amb *Torno del bosc amb les mans tnyides*.

L'encàrrec i la creació d'aquest recurs d'aprenentatge UOC han estat coordinats per la professora: Teresa Iribarren (2019)

Primera edició: setembre 2019
© Simona Škrabec
Tots els drets reservats
© d'aquesta edició, FUOC, 2019
Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona
Realització editorial: FUOC

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny general i la coberta, no pot ser copiada, reproduïda, emmagatzemada o transmesa de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric com químic, mecànic, òptic, de gravació, de fotocòpia o per altres mètodes, sense l'autorització prèvia per escrit dels titulars del copyright.

Índex

Introducció	5
Objectius	7
1. L'elaboració d'un assaig interpretatiu	9
1.1. Com escollir una obra literària per a analitzar-la?	9
1.2. Diferents estratègies d'abordatge interpretatiu	11
1.2.1. L'anàlisi a partir de l'impacte de l'escriptor	14
1.2.2. L'anàlisi a partir d'una figura retòrica: la ironia	15
2. Els passos que cal seguir en l'elaboració d'un assaig	16
2.1. Elaboració d'una proposta	16
2.2. Els fonaments de la lectura crítica	17
2.3. De l'esbós a la versió final de l'assaig	18
2.3.1. Apunts estilístics que cal tenir en compte	19
2.3.2. Repassem alguns aspectes tipogràfics	19
3. Consideracions finals a tall de recapitulació	21
Bibliografia	23

Introducció

A l'hora d'acostar-nos a la literatura, sempre hem de tenir-ne en compte el vincle amb l'actualitat. La comprensió de l'obra, especialment si és actual, exigeix un coneixement profund del present en tots els sentits. Llegir demana una actitud atenta i crítica; ens han d'interessar la societat, la política i la cultura. L'obra, a més, hem de poder-la analitzar d'acord, o en oposició, als gustos i les modes. Per comprendre'n el sentit, hem de buscar-hi els referents pròxims i l'hem de contextualitzar també en els esdeveniments que han succeït en els escenaris globals, tant del passat com d'avui. Ens hi hem d'apropar amb una mirada àmplia, amb un horitzó molt obert, atents a tot allò que sentim anomenar per primer cop.

D'altra banda, formular propostes de lectures de l'obra literària exigeix la capacitat d'expressar les nostres reflexions de manera autònoma i independent. Per parlar de la literatura no ens podem basar només en les opinions dels altres, no podem repetir la lliçó apresada en algun manual d'història literària, sinó que, si bé cal llegir bibliografia per conèixer les aportacions prèvies que han fet els experts sobre una obra o un autor, hem de ser capaços de poder trobar les nostres pròpies explicacions i saber-les argumentar.

Aquest mòdul us ajudarà a desenvolupar la capacitat d'elaborar discursos hermenèutics sobre els llibres que llegiu amb voluntat analítica. Les propostes que us presentem estan pensades per fer sorgir qüestions relacionades amb la teoria literària i enriquir la multiplicitat de perspectives que possibilita o reclama la lectura dels textos literaris.

Aquest mòdul és diferent dels manuals que tradicionalment s'havien utilitzat per estudiar literatura —quan els estudiants aprenien uns continguts que el professor explicava, i llavors els alumnes els havien de reproduir per demostrar que els havien assimilats. Aquests materials han estat concebuts amb la finalitat que pugueu adquirir dues **competències bàsiques**.

1) Aprendre a **investigar en l'àmbit de les humanitats**.

2) Adquirir un **domini de l'escriptura** sobre matèria literària i, més concretament, en l'articulació d'un discurs de naturalesa hermenèutica expressat amb veu pròpia.

Cal assenyalar que aquestes dues competències són les que us convindrà mobilitzar de manera preeminent per a l'elaboració d'un Treball Final de Grau sobre literatura. Per tant, realitzar amb ambició intel·lectual i perícia pràctica aquesta assignatura us prepararà per al repte més important que duu a la culminació del grau: el TFG —encara que no el consagreu a l'àmbit literari.

Per aconseguir aquest domini en l'escriptura d'un **text interpretatiu** no us caldrà demostrar d'una manera explícita allò que ja sabeu, sinó que haureu d'emprendre el vostre propi camí, atrevir-vos a pensar d'una manera autònoma, a proposar idees noves i a arriscar-vos a formular unes conclusions que a l'inici, segurament, no seran més que una intuïció.

Es tracta que articuleu una veu que vertebrï la vostra interpretació, **argumentada i convincent**, tot integrant coneixements teòrics, crítics i de la tradició literària. És important evitar les simples paràfrasis, els discursos merament descriptius i la reproducció més o menys mecànica del relat biogràfic de l'article de la Viquipèdia de l'autor.

Per assolir aquest domini de l'escriptura interpretativa és molt instructiu estudiar amb deteniment **articles acadèmics, ressenyes i crítiques de qualitat**. Explorar un ventall de models discursius us permetrà observar com els experts despleguen els seus raonaments, identifiquen els aspectes fonamentals de l'obra, estableixen una relació dialògica amb la teoria i la història literària, i empren els conceptes i el vocabulari especialitzat de la disciplina amb concisió i elegància, sense caure en el parany de la retòrica buida i els tòpics. Tenir en compte aquests referents com a **models textuais** a *imitar* us equiparà per a formular millor, i amb més seguretat, les vostres pròpies hipòtesis de lectura.

Alguns consells

Amb tot, aquí cal fer un **advertiment**. És del tot recomanable inspirar-se en bons models textuais i citar opinions i fins i tot fragments textuais d'acadèmics i crítics, que sempre cal indicar tipogràficament i referenciar d'acord amb les convencions de l'escriptura acadèmica.

Però alerta: en cap cas podeu incorporar idees, continguts i passatges textuais sense reconèixer-ne l'autoria i fer-los passar com a vostres, perquè aleshores el vostre treball és un **plagi**. El plagi és una manca d'honestat i de respecte envers els vostres lectors i els autors (de l'obra i de la peça que citeu), i es considera una infracció acadèmica molt greu que, lògicament, és sancionada.

Tampoc no podeu incorporar de manera gaire mecànica citacions textuais: cal evitar la necessitat de trobar autoritats que només citeu per demostrar que us heu informat o per conferir més rang acadèmic al vostre discurs, sense realment pensar els arguments que se sostenen. Aquest seguidisme fa que el vostre discurs es torni erràtic i fragmentat.

Convé tenir això ben present per a qualsevol assignatura, i per a tots els assaigs que haureu de fer en el futur. Fieu-vos de la vostra capacitat d'observació i d'argumentació, busqueu el vostre propi fil conductor i exploreu-lo a fons. Tots esteu preparats per fer-ho sobradament.

Objectius

L'elaboració d'un assaig interpretatiu us prepararà per:

- 1.** Argumentar idees complexes de manera clara, coherent i persuasiva per escrit.
- 2.** Analitzar i interpretar textos de naturalesa complexa.
- 3.** Formular preguntes de recerca adequades als objectes estudiats, i aplicar de manera crítica mètodes, marcs conceptuals i recursos apropiats per a explorar i respondre les preguntes.
- 4.** Analitzar i comentar críticament obres literàries.
- 5.** Analitzar textos, discursos i fenòmens des d'una perspectiva teòrica i comparada.
- 6.** Analitzar críticament textos, productes i pràctiques culturals.
- 7.** Desenvolupar la capacitat d'anàlisi i de síntesi.
- 8.** Perfeccionar l'expressió escrita per a la vida acadèmica i professional.

1. L'elaboració d'un assaig interpretatiu

Per elaborar un assaig interpretatiu cal fer una **lectura molt atenta** de l'obra literària, saber *escollar-la*, tenir ganes de descobrir per què tota una colla d'elements us criden l'atenció.

A mesura que aneu llegint, és aconsellable que feu esquemes de les vostres idees, que les aneu jerarquitant per ordre d'importància. Una estratègia que sol resultar productiva és pensar, des de les beceroles del vostre treball, en les 5-7 paraules clau de l'assaig interpretatiu. Aquest exercici us ajudarà a identificar els fonaments del vostre discurs.

A continuació heu de sospesar **diferents preguntes adreçades a l'obra** per acabar escollint, finalment, aquella que serà la que el vostre assaig haurà de respondre. Tingueu present que la pregunta ha de ser sobre una qüestió **rellevant, pertinent i original**.

Penseu que l'originalitat pot raure en el plantejament de l'abordatge temàtic, en el punt de vista, en l'estratègia d'anàlisi narratològica o comparativa, etc. Emprendre un camí que no ha estat mai fressat és un repte que pot ser intel·lectualment molt estimulant; caldrà atrevir-s'hi, encara que en alguns moments pot semblar que estiguen baixant una escala sense baranes. Tota la resta ja anirà sortint si hi poseu prou temps, concentració i esforç.

No passa res si a mig curs descobriu que la intuïció inicial no s'ha confirmat, que us heu trobat en un carreró sense sortida i que cal canviar d'estratègia. Perdre l'orientació és el més normal en qualsevol recerca. Un camí equivocat consumirà una mica de temps, però no hi patiu: de tot error d'apreciació també se n'aprèn, i molt.

1.1. Com escollir una obra literària per a analitzar-la?

En qualsevol assignatura sol ser habitual que se us convidi a escollir una obra d'entre un corpus de textos a treballar. Algunes poden ser d'autors que ocupen ja un lloc més o menys destacat en el cànion; d'altres poden ser d'escriptors més novells, que no sabem si acabaran sent canonitzats o no.

Com més reconegudes i allunyades en el temps són les obres, més estudis solen tenir, mentre que les obres més recents, el més habitual és que no comptin encara amb bibliografia que se n'ocupi —per raons temporals òbvies, per manca de perspectiva històrica.

Proposar-se treballar textos que han estat poc comentats és una dificultat addicional, però només aparent: bona part dels autors amb trajectòria literària tenen una evolució molt marcada, i allò que no trobeu explicat sobre una obra pot molt ben ser accessible per articles i interpretacions d'altres títols anteriors del mateix autor. No tindreu gaires dificultats a trobar-ne prou referències, perquè la majoria publiquen articles a la premsa i són entrevistats a propòsit de la publicació d'alguna obra seva. Els vostres assaigs interpretatius no es podran fixar només en les anàlisis estrictament acadèmiques. Convé obrir la perspectiva, llegir tot aquest gruix de textos de caire divulgatiu, pensats per a un públic no especialitzat: estudeu articles de premsa, entrevistes i petites ressenyes ocasionals.

Què hem de fer quan entre la llista d'obres que cal analitzar n'hi ha una de primerenca? Per acostar-s'hi, igualment caldrà llegir articles sobre l'actualitat literària, i més en concret sobre l'obra en qüestió. Però també és convenient buscar referències històriques i sobre altres escriptors que ens puguin semblar pròxims als plantejaments de l'obra.

A vegades ens trobarem, per exemple, amb narradors que són més coneguts com a poetes, dramaturgs, assagistes o acadèmics, i la seva obra narrativa, si estableix vincles intextuals amb altres textos seus, o d'altres autors, pot plantejar un repte interpretatiu especialment exigent tant pel contingut com per la manera d'escriure. Aquests autors els recomanem sobretot a tots aquells que vulgueu treballar a partir de la teoria literària i que ja tingueu experiència a llegir textos literaris complexos.

Per a la vostra tria és convenient explorar les singularitats de cadascun dels textos del corpus. Cal partir d'aquelles propostes que ja coneixeu i anar avançant cap als títols i autors més desconeguts o inesperats, i dedicar més temps a aquells que abordin temes o gèneres que us cridin l'atenció. En tot aquest procés és fonamental analitzar i comparar el que diuen acadèmics i crítics: els seus plantejaments i arguments us poden ajudar a descartar o a triar una obra.

Bibliografia recomanada

Per a localitzar informació bibliogràfica i periodística sobre escriptors catalans és fonamental explorar la base de dades TRACES. Hi trobareu referències a articles, ressenyes, llibres, entrevistes, etc. Tingueu en compte que, si bé la majoria de continguts són accessibles en línia, en alguns casos, com que només estan publicats en paper, cal consultar-los anant a biblioteques o hemeroteques.

És recomanable que per a aconseguir un resultat final òptim trieu un llibre que us sembli difícil, que la lectura realment us resulti un repte. Busqueu un llibre que us inciti prou com per cavar i descobrir coses noves. Això farà que pugueu aprendre tant per la lectura del llibre com pels estudis i comentaris relacionats amb aquesta obra. La **curiositat** és una eina formativa molt poderosa. Penseu que l'objectiu final de tot aquest esforç no és altre que eixamplar els vostres horitzons i coneixements.

Després d'haver explorat la bibliografia i l'actualitat literària, de llegir —ni que sigui parcialment— alguns dels títols proposats a l'aula i comparar-los, ja tindreu prou elements per identificar quin d'ells s'adiu millor amb el vostre gust literari, inquietud intel·lectual, afinitat política o ideològica, o interessos temàtics —aquesta afinitat entre l'obra i els vostres interessos cal tenir-la en compte en la vostra decisió. Un cop feta la tria definitiva, heu de focalitzar tota l'atenció en l'obra que heu escollit i emprendre distintes estratègies per abordar l'anàlisi interpretativa.

1.2. Diferents estratègies d'abordatge interpretatiu

Hi ha múltiples maneres d'afrontar l'anàlisi dels textos literaris. En aquest apartat us exposem algunes estratègies d'abordatge interpretatiu a tall d'exemple i amb ànim orientatiu, que podeu aplicar en la vostra pràctica lectora, tal vegada **compaginant-les**.

En primer lloc reproduïm dos missatges formulats des del tauler de l'aula de Narrativa catalana actual com a casos exemplars. A continuació, expliquem com plantejar el punt de partida posant el focus en l'autor i, després, centrant-nos en una figura retòrica, la ironia.

El primer missatge és la resposta a la consulta d'un estudiant que volia analitzar els contes de Jaume Cabré reunits en el volum *Quan arriba la penombra* (2017).

Benvolgut Joan Carles,

El teu plantejament de com acostar-te al recull de contes de Cabré és molt correcte. És normal que a l'inici et trobis amb aquesta sensació de bloqueig. Ens passa a tots, és part indispensable d'una empresa com aquesta. Posem les hipòtesis, comencem a comprovar-les i moltes no funcionen —i llavors cal començar sempre de nou. L'important és no aturar-se, sinó seguir llegint i pensant i al final, sempre, de cop les coses s'obren i comencem a poder relacionar-les. Així que no estàs en una situació sense sortida, sinó que simplement cal seguir buscant i, en un moment determinat, trobaràs un camí tot sol, sense altra ajuda.

De totes maneres, aquest llibre de Jaume Cabré és molt exigent. Tot i que aparentment són només uns quants contes, ben fàcils de seguir perquè expliquen una trama clara, gens complicada, Cabré és sempre molt més complex del que sembla a primera vista. Cada conte és com una novel·la, això cal tenir-ho clar. Així que una manera de focalitzar-te millor seria escollir un conte, o un grup de contes molt relacionats, i quedar-te amb la idea d'analitzar-los a fons. En aquest cas, podries fins i tot considerar de comparar-los amb alguna obra de literatura universal que hi és clarament reflectida. Et dono només tres exemples (perquè Cabré escriu no des de la vida, sinó

inspirat sempre en altres obres) que he vist quan he preparat la ressenya que esmentes i que també estan relacionats amb els temes que ja has descobert.

1) El conte «¡Diles que no me maten!» de Juan Rulfo, del recull *El llano en llamas*, va atraure molt l'atenció quan es va publicar, perquè presenta un personatge que continua parlant i comportant-se com si fos viu després de l'afusellament. És un bon punt de partida també per obrir la pregunta de com el realisme màgic llatinoamericà ha influenciat la literatura postmoderna, i com ha modificat la relació ficció-realitat. Així, les preguntes més aviat abstractes les podries atacar des d'una perspectiva molt més concreta.

2) La novel·la de Robert Musil *Les tribulacions del jove Torless* (1906) és un clàssic del segle xx. Narra la vida en un internat per als nois, a St. Pölten, la institució militar més exclusiva d'Àustria-Hongria, i com aquests nois s'acaben involucrant en un joc pervers i molt cruel. Es considera un retrat literari de l'educació militaritzada que prefigura el nazisme. Cabré tracta una situació molt semblant en el llibre i, com bé saps, sovint ha parlat de la memòria històrica i també ha escrit molt sobre els personatges vils que els atrau el poder. Aquesta també podria ser una via d'anàlisi. Llavors el postmodernisme ja no és una bona entrada; val més mirar d'encetar la reflexió sobre la literatura actual com un recurs per rescatar aquell passat que s'ha volgut amagar, i com ens hi relacionem. En aquest sentit hi perviu també tot el conjunt de tècniques de la novel·la moderna (Proust, Joyce, etc.) que van fer possible narrar allò que és difícil de fer palès en una prosa directa, a l'estil d'un reportatge. Per mitjà d'aquestes preguntes, Cabré és interessant no només per allò que explica, sinó també per com ho fa, com trenca les expectatives amb la manera de narrar i ens fa reflexionar sobre allò que sovint oblidem o fins i tot no sabem.

3) Si t'interessa la relació amb l'art i la pintura, un bon company de viatge és l'última novel·la de Thomas Bernhard, escrita just abans de la seva mort, com una mena de testament, *Mestres antics*. Parla de dos amics que visiten cada dia la mateixa sala del museu d'art a Viena i contemplen un mateix quadre durant hores. A partir d'aquesta rutina, Bernhard fa tot un examen sobre la importància de l'art, però disfressat amb una ironia mordaç. El llibre és molt divertit, en alguns moments tant que costa de creure. Aquí podries desenvolupar, a partir de l'article de Carme Gregori que també ja hem vist, la importància de l'humor i la ironia per a establir distància crítica envers la realitat, i com aquests procediments es relacionen també amb les arts en general. Es tracta bàsicament de contestar la noció d'un realisme ingenu (pintar o descriure allò que veus) per convertir l'art en un espai no de mimesi, sinó de la reflexió crítica sobre la societat.

Explico aquestes propostes amb una mica de detall també per a tots els qui sou a l'aula, perquè pugueu imaginar com es poden combinar les idees i les lectures que ja teniu fetes. Evidentment, aquesta estratègia de **relacionar el llibre escollit amb un altre llibre o autor universal** és només una possible via, no pas la més fàcil. El que sí que permet veure és que sou molt lliures de trobar l'enfocament que més us atragui. Els passos serien els següents:

1) Convé sempre **plantejar l'anàlisi en termes generals**: en quin marc s'inscriu l'obra? Conec altres obres en català o en altres literatures amb les quals la pugui relacionar?

2) Definir **alguns temes més teòrics**, com ara relació ficció-realitat; memòria històrica; l'art i la societat, etc., com hem vist en aquest exemple de Jaume Cabré. Evidentment, pot haver-hi altres temes i enfocaments.

Llavors convé que aquestes tesis generals les pugueu **explicar d'una manera concreta** per mitjà de l'obra:

- Com es relaciona l'autor amb altres obres semblants? Hi podeu trobar algun paral·lelisme o no?
- Elabora alguna tesi general sobre la memòria, l'art o la capacitat de reproduir la realitat?
- Quines tècniques narratives fa servir?
- Per què la manera de narrar és eficient i convincent?
- Què ens fa pensar?
- Què és capaç de canviar en la nostra idea del món tal com el coneixem?

Si algú més necessita consell i vol plantejar més preguntes, aquíestic. Amb molt de gust intentaré respondre tots els dubtes que pugueu tenir.

Una abraçada,

Simona

El segon missatge és la resposta a un estudiant que es plantejava analitzar els contes de Francesc Serés reunits en el volum *Contes russos* (2009).

Benvolgut Jordi,

Gràcies per haver formulat la teva pregunta al fòrum; crec que pot resultar molt oportuna també per als teus companys. Com afrontar la interpretació d'un autor poc comentat? Per una banda, Francesc Serés és un autor relativament jove, però que ha escrit molt i té molt de reconeixement. A part dels estudis pròpiament dits, se'n poden trobar comentaris biogràfics, breus ressenyes de llibres seus en la premsa, entrevistes i també tot allò que ell mateix ha escrit als diaris, que no és poc. Què podem fer amb aquests textos?

D'entrada hem de recordar que en aquesta assignatura es tracta d'escriure un assaig interpretatiu. És a dir, que hem de comentar una obra literària. No tenim com a objectiu reconstruir la trajectòria d'un autor ni tampoc fer un resum de totes les seves obres. Així que cal descartar que explicant qui és Francesc Serés i què ha escrit ja tindrem la feina feta. No és això. Cal trobar una hipòtesi de lectura, una manera de situar aquest llibre concret en el context de la narrativa contemporània catalana i proposar com llegir-lo, com entendre'l, quines conclusions més generals podem extreure'n.

Una bona manera de començar podria ser preguntar-se com és aquest llibre:

- Què pretén?
- De què parla?
- Quins són els altres autors catalans que podríem d'alguna manera emparentar amb ell i ens podrien servir de punt de partida?

Potser entre els textos que hem localitzat sobre l'autor trobem pistes per respondre alguna d'aquestes respostes.

Serés va «a les arrels», busca les «vides minúscules», i a partir de relats molt concrets, molt minuciosos, construeix un llenç més ampli en el qual ens podem reconèixer una mica tots. Aquest llenç presenta la societat en la qual vivim, reproduïda a partir d'una barreja de fets quotidians, de relats aparentment anodins. Una altra característica de la seva narrativa és l'atenció molt especial vers els paisatges, l'entorn, l'espai en el qual vivim. Cal tenir molt en compte que si parlem d'autopistes o gasolineres això també és paisatge; el concepte no es limita només a la natura de postal. A propòsit d'aquestes dues característiques podem preguntar-nos: quin autor català identifiquem immediatament amb les petites històries quotidianes que retraten el país i que ha estat un observador excepcional de l'entorn? Josep Pla, evidentment.

I a partir d'aquí ja és possible anar a mirar, per exemple, què s'ha escrit sobre Pla. Aquests documents tal vegada ens serviran per interpretar un autor que escriu més de mig segle després. Així, ens podem preguntar:

- Com ha canviat la visió del país des d'aleshores?
- Quins punts que els intèrprets destaquen de la narrativa de Pla podem trobar en l'obra de Serés?
- Serveixen les velles categories de com es descrivia la realitat d'abans per descriure aquesta realitat d'ara? Sí? No? Quines diferències hi ha?

El que he exposat és només un exemple per il·lustrar la manera com podeu anar aprofitant allò que ja sabeu, i el que s'ha escrit sobre altres autors, per situar un autor poc comentat, o un autor que voleu llegir com mai s'ha llegit fins ara. És perfectament possible, per donar un altre exemple, utilitzar l'aparell de comentaris sobre els poemes de Marçal per comentar una novel·la de Barbal: comprovar si alguna de les característiques hi és present i com està elaborada aquesta o aquella temàtica... Així aneu **relacionant els autors catalans l'un amb l'altre**, i això us ajuda, i molt, a fer-vos una idea del conjunt, de les relacions entre ells, de la manera com van passant les **influències, temàtiques i preocupacions** d'una generació a l'altra. I també veieu com canvien les **interpretacions**; allò que en un moment determinat semblava tan important, posteriorment ja no ho és tant.

Una altra manera d'acostar-se a un autor com Serés també podria ser més complexa, partint d'un text teòric. Podeu preguntar-vos si aquest autor és, per exemple, postmodern. Si creieu que sí, aleshores cal anar a buscar articles relacionats amb aquest concepte i aplicar el que heu observat a l'obra i examinar fins a quin punt s'ajusta a la teoria. Amb aquest mateix procediment podeu partir d'un concepte com el conte breu, llegir les diverses definicions teòriques d'aquest gènere, pensar de quina manera l'autor encaixa en els models estudiats i treure'n les vostres pròpies conclusions.

El que cal fer d'entrada, doncs, és:

- Llegir amb atenció els comentaris que estan disponibles, buscar si alguna observació us crida l'atenció i us confirma el que vosaltres també heu vist en l'obra i voleu explorar-ho.
- Llavors cal fer una cerca bibliogràfica en aquest sentit: buscar qui més ha escrit sobre el concepte que us interessa (postmodernisme, conte, paisatge, retrat literari de Catalunya, etc.) i anar ampliant les lectures teòriques i confirmant o rebutjant el que pensàveu d'entrada.

Un article us portarà cap a l'altre i així, al final, podreu construir un aparell sòlid que us ajudi a comentar el text.

Heu de moure-us a partir de la vostra pròpia argumentació: buscar el que no coneixeu, insistir en tot allò que us «sona» però mai heu tingut realment temps d'aclarir i, ara sí, llegir tot el que pugueu per estar segurs al final que aquesta lectura «jo l'entenc, la puc sostenir, la puc argumentar». No hi ha més recepta que aquesta. Sou vosaltres, en definitiva, qui heu de trobar la manera de llegir el llibre; no es tracta de copiar o resseguir cap interpretació ja feta. És difícil, ja ho sé, però tots teniu la capacitat de fer-ho, només cal avançar amb calma, amb atenció i confiant en les vostres forces.

Tot plegat és exactament el mateix que haureu d'assolir amb el treball de final de grau, i després amb qualsevol altra investigació literària. L'important és no perdre l'objectiu, que és buscar a partir de l'obra mateixa. Esteu davant d'un text literari i aquest és el que mana, és aquest text que heu d'entendre, de saber situar i, en definitiva, d'interpretar.

Molta sort amb la recerca, doncs, i ànims amb les lectures.

Una forta abraçada,

Simona

1.2.1. L'anàlisi a partir de l'impacte de l'escriptor

Una estratègia que resulta sempre productiva per abordar l'anàlisi d'un escriptor, especialment si és actual, és reflexionar sobre què ha aportat a la literatura. Les preguntes a partir de les quals és recomanable reflexionar, centrades sempre en l'obra que estudiem, són les següents:

- Gràcies a l'obra, heu vist algun aspecte nou, sorprenent, inesperat?
- On rau l'originalitat de l'autor?
- Què heu descobert sobre el món conegut gràcies a la manera com l'autor descriu l'entorn?
- Quines són les veritats assentades que l'autor qüestiona?
- Contra quines convencions i maneres de pensar es posiciona?
- Quins ponts nous construeix amb la tradició o amb autors d'altres espais literaris?

1.2.2. L'anàlisi a partir d'una figura retòrica: la ironia

L'actitud irònica és molt comuna en obres literàries actuals. La **ironia**, val a dir-ho, és el **recurs retòric** més difícil de definir, dels més difícils que es puguin fer servir en una obra literària. Si poguéssim trobar la recepta de com fer riure, tots sabríem fer una broma en qualsevol moment, però aleshores totes les bromes serien iguals! La ironia és enginy pur, no té regles, no té categories. És clar que es pot descriure, estudiar i es pot parlar de com s'utilitza, però les claus interpretatives de la ironia no són fórmules matemàtiques ni receptes de cuina que es puguin aplicar de manera sistemàtica per a la comprensió d'una obra literària. Per això heu d'escoltar el text com escolteu una persona, riure quan us faci riure, i plorar si us fa plorar. I llavors, quan estigueu segurs de l'emoció que provoca, allunyar-vos-en una mica i mirar-ho tot plegat més fredament, comparar-ho amb exemples teòrics, amb altres textos que conegueu.

Per a *descodificar* el sentit de la ironia en un text literari és convenient, doncs, que en paral·lel a l'obra que estúdieu llegiu textos sobre retòrica i teoria literària. La teoria és una eina que ens fa pensar, que ens ajuda a descodificar i relacionar textos; no és un arnès que ens estreny i no ens deixa respirar.

Bibliografia recomanada

Per a aprofundir en el concepte d'ironia és recomanable llegir l'estudi de Pere Ballart, *Eironeia. La figuración irónica en el discurso literario moderno* (Quaderns Crema, 1994).

Com veieu a partir d'aquests quatre exemples, el vostre treball no s'ha d'enfocar cap a tot allò que ja sabeu ara, sinó que cal que us atreviu a buscar maneres originals d'abordar l'obra, a formular-vos preguntes que no us havíeu fet mai, i llegir i escoltar molt per saber trobar respostes. Així, en el procés d'investigació arribareu a canviar els vostres punts de vista, gustos i opinions.

2. Els passos que cal seguir en l'elaboració d'un assaig

Com a estudiosos de la literatura volem fomentar la comunicació que s'estableix entre lectors, autors i intèrprets. Entre tots fem més precisa la nostra capacitat d'observar el món, de comprendre la vida, la seva fragilitat i la seva incoherència. L'assaig interpretatiu és una manera d'unir-nos a aquest diàleg activament, amb les contribucions i els pensaments propis. Per poder assolir aquest repte i trobar una expressió coherent i ben elaborada, convé seguir els passos que detallem a continuació.

2.1. Elaboració d'una proposta

Després de la lectura del llibre que us hagi agradat prou com per convèncer-vos que li voleu dedicar l'atenció analítica, cal que doneu forma a les intuïcions, preferències, gustos personals i interessos que us han mogut a triar-la.

Podeu començar amb l'elaboració d'un **sumari** o **taula de continguts** que permeti imaginar el conjunt de l'assaig i organitzar bé tots els apartats previstos.

Aquesta primera estructura és molt important per poder preveure el temps necessari que caldrà dedicar a cada unitat i poder planificar correctament la feina i distribuir bé les tasques pendents. És imprescindible planificar des d'una actitud serena i sincera. Cal preveure el temps i l'esforç que seran necessaris per superar les llacunes dels vostres coneixements. Cal també preveure temps suficient per poder reflexionar sobre les descobertes i trobar conclusions de manera autònoma. L'escriptura interpretativa necessita madurar; les solucions mai no es troben a la primera.

Després convé escriure un **primer esbós** de la interpretació del llibre.

Es tracta de fer un **resum breu i concís**, només per recopilar les primeres idees. Aquest resum inicial rara vegada pot quedar intacte al final del procés. Un cop escrit l'assaig final, sempre convé rellegir el resum inicial i adaptar-lo a les conclusions finals. Aquesta revisió dels punts de partida resulta una manera molt fàcil de comprovar el camí recorregut i observar com varien les nostres opinions i expectatives quan realment ens apliquem a pensar sobre un tema determinat. Ara bé, és important que des dels primers esbossos l'escriptura s'adeqüi a l'assaig acadèmic.

En aquest estadi inicial de la recerca convé preparar també el **l·listat bibliogràfic** ben organitzat i estructurat que inclogui els articles o obres de referència i també els webs consultats per al treball.

Bona part de l'èxit final de l'empresa interpretativa consisteix a saber trobar i seleccionar els textos que ens poden ajudar a pensar i ens serveixen de punts de partida on ancorar les nostres reflexions.

2.2. Els fonaments de la lectura crítica

El que heu d'acceptar d'entrada és que allò que sabeu al principi del trajecte no és suficient per a escriure una interpretació. Heu de llegir sempre valorant el que llegiu, sospesant si hi esteu d'acord o no, i construir-vos el vostre marc interpretatiu per acostar-vos a l'obra literària. El que no val aquí són arguments com ara «això a mi no m'agrada», ni tampoc «m'encanta aquesta classe d'obres». La mera expressió dels gustos personals en una interpretació no són pertinents.

L'**entrenament analític** serveix perquè ens acostumem a preguntar-nos per què penso com penso i quins són aquells valors que defenso tan ferotgement, i que ni tan sols m'adono que determinen la meua visió del món. Amb l'anàlisi d'una obra literària aprenem a analitzar-nos també nosaltres mateixos. Per això aquest procés analític és tan important.

Aprendre a pensar críticament ens ajuda a construir-nos com a persones tolerants i respectuoses. Si podem sospesar els nostres criteris críticament, també podem comprendre amb més sensibilitat i profunditat les raons dels altres.

En un assaig interpretatiu tampoc hi caben les sentències solemnes —atenció amb aquest costum!— que proclamin «el millor novel·lista del país» o alguna cosa per l'estil.

Les categories absolutes com aquesta no tenen cap sentit en la història literària. No es pot guanyar o perdre en l'àmbit de la literatura, perquè escriure no és pas una cursa d'obstacles.

Al final no hi trobarem cap cinta de meta que proclami el vencedor. Llegim perquè aquestes obres ens aporten coneixements, valors i sensibilitat. Així, doncs, cal sempre saber explicar quines són les característiques que us fan considerar un autor o una obra dignes d'atenció i recomanables. Amb una interpretació hem de construir tot l'edifici, no ens podem basar en arguments

taxatius que no tinguin fonaments clars, exposats de manera explícita. La intenció d'una ressenya crítica és sempre explicar per què heu llegit aquesta obra i què n'heu tret.

2.3. De l'esbós a la versió final de l'assaig

Per arribar a la versió final del vostre assaig abans heu de fer-ne un esbós. Aquest esbós ha de ser un escrit quasi complet, però més breu, que us permeti encara plantejar **dubtes** o **hipòtesis** de lectura **més arriscades**. En aquest estadi del treball és fonamental fer arribar la vostra feina al professor. Un cop tingueu la correcció de l'esbós, incorporeu amb molta atenció les recomanacions que us hagi fet, com ara:

- Ampliar qüestions només apuntades.
- Reescriure passatges conflictius.
- Descartar definitivament línies d'anàlisi poc consistents.
- Eliminar redundàncies, citacions textuais sobrereres i judicis genèrics (que solen ser falsos, tipus «les obres de maduresa d'un autor sempre estan més ben construïdes») o superlatius («una de les millors novel·les»).

Aquest moment d'implementació de canvis i de replantejament de les primeres conclusions és especialment important. Heu de fer sempre l'exercici de reconsiderar allò que acabeu de descobrir i concloure.

És molt necessari aprendre a no fiar-vos de les vostres **conclusions** a la primera, sinó examinar-les atentament diverses vegades, fins que estigueu realment segurs que són **coherents**; és a dir, que venen a ser una **recapitulació dels arguments** que desenvolupeu al llarg de l'assaig.

La revisió aprofundida de la primera versió completa del text correspon a la manera de funcionar en el món professional de l'edició. Cap autor publica originals tal com han sortit de la seva ploma per primera vegada. Els escriptors no només fan diverses reescriptures i revisions, sinó que un cop tenen l'original llest, aleshores necessiten la intervenció dels editors. Recorren a la seva expertesa per aconseguir que els textos siguin més coherents, ben cohesionats, amb l'estil i la forma adequats perquè, així, arribin al lector en condicions òptimes.

L'editor té una mirada experta, més distant, més propícia a la lectura crítica. La seva funció és, en definitiva, millorar el text de l'autor. Així doncs, per tal que la versió final del vostre assaig sigui òptima, abans del darrer lliurament heu d'aplicar-hi la *mirada editorial*.

Si s'ha fet bé la feina en els estadis de treball precedents, només us faltirà revisar amb la perícia pròpia d'editor la **correcció lingüística i d'estil**, i els **elements tipogràfics**. Que la mandra no us atrapi en aquest punt tan decisiu! És molt aconsellable emprar eines lingüístiques i de tractament de textos per identificar errors i esmenar-los. Un ús inadequat de cursives, de majúscules o una manera massa laxa d'indicar les citacions o les referències bibliogràfiques poden destruir l'argumentació més convincent.

La presentació i la correcció lingüística també són part essencial de l'escriptura.

2.3.1. Apunts estilístics que cal tenir en compte

El lliurament final ha de tenir la forma definitiva d'un assaig, com si s'estigués a punt de publicar. És a dir, cal eliminar tots els vestigis d'esquemes i esborranys de treball previ. Abans de construir l'edifici, tots utilitzem les eines més diverses i fem servir les bastides, però un cop el text s'aguanta dret, val la pena rellegir-ho sencer i mirar d'eliminar tot el que sobra. El text ha d'haver adquirit fluïdesa per ser tan llegible i interessant com sigui possible, amb un estil acadèmic elegant i riquesa lèxica, pròpia de la disciplina literària. La impressió final ha de ser de lleugeresa d'argumentació, de simplicitat i de transparència.

Les frases que indiquen les vostres intencions o les explicacions de com està estructurat l'assaig, en un text tan breu no calen; és millor aprofitar l'espai per a altres aspectes amb més contingut i rellevància. Estalvieu-vos també les consideracions valoratives: si escriviu sobre una obra ja donem per suposat que és digna d'interès. I el més important encara: els judicis no aporten res en realitat, són un llenguatge buit.

La crítica literària no significa *jutjar* quina obra és millor que l'altra, sinó que cal aportar arguments, saber explicar per què val la pena llegir-la.

2.3.2. Repassem alguns aspectes tipogràfics

En darrera instància, indiquem algunes de les principals convencions tipogràfiques de l'escriptura acadèmica. És important que les apliqueu de manera sistemàtica en el vostre assaig.

- Els títols de relats o de poemes van entre cometes, els títols de llibres en cursiva.
- Les citacions textuais d'obres originals mai no van en cursiva, sinó només entre cometes i, si són llargues, és convenient separar-les en un paràgraf a part. Mai s'utilitza la cursiva per a passatges llargs perquè dificulta la lectura.
- S'empra també la cursiva per a mots emfàtics o mots citats en una llengua estrangera.
- Els guions en català són llargs i van enganxats si es tracta d'un incís, sense cap espai, com si fossin un parèntesi —aquesta és la manera més fàcil de recordar-ho.
- Les cometes poden ser baixes o altes, però heu de fer servir cometes, posar altres signes que s'hi assemblen no és vàlid (<<, per exemple). És útil recordar que el programa Word té una funció que permet afegir lletres, signes diacrítics i altres caràcters tipogràfics encara que no els tinguem definits per defecte. Per arribar-hi seguïu la seqüència «inserció>símbol» de la barra de navegació principal. Per facilitar l'ús dels signes afegits d'aquesta manera, els hi podeu assignar una combinació de tecles que llavors utilitzareu sempre de manera automàtica per reproduir-los («S+alt», per exemple, pot fer l'«Š» del meu cognom).
- No poseu un punt després dels títols i els subtítols en el text.
- Repasseu, amb una cerca automàtica, els espais sobrrers. Adquirir aquest costum és obligatori i és tan necessari com anar pentinat a la feina. Aquests descuits de tractament de text són signe d'una deixadesa bastant imperdonable i cal aprendre a controlar-los com més aviat millor.

3. Consideracions finals a tall de recapitulació

Per elaborar el vostre assaig interpretatiu, atreviu-vos a **plantejar totes les hipòtesis** que la lectura del llibre us hagi suscitat i mireu d'ordenar-les en un resum coherent. En tots els passos de l'assignatura, la capacitat d'escriure ordenadament i amb bon estil és bàsica i també avaluable.

Busqueu tanta **literatura secundària** com pugueu. No us cenyiu només als estudis, articles o entrevistes relacionats directament amb l'obra triada. Us podeu basar en estudis *estranyament desconectats* de la matèria que voleu analitzar. Aquestes aportacions contribuiran a fer-vos veure que una obra catalana és part d'un conjunt més ampli de la literatura universal i que la podeu abordar amb teories ben diverses.

La **bibliografia** que incloueu al vostre assaig ha de ser **selectiva**. Un cop presenteu el treball, cal que us hàgiu decidit per un corpus d'articles que considereu apropiat per a la vostra reflexió. És totalment inadequat incloure una llista interminable d'articles copiats d'algun catàleg gràcies a la facilitat tecnològica actual de cerca amb els mitjans digitals. Visitar les pàgines web i els catàlegs és només el primer pas. La selecció bibliogràfica l'heu de treballar a fons. Heu d'utilitzar només aquells estudis i comentaris que us semblin seriosos. Aquesta és una part substancial del vostre treball. Heu de ser capaços de saber destriar les referències útils que us amplien els horitzons dels articles ocasionals i altres escrits merament informatius que no aporten cap novetat substancial.

Heu de ser conscients sempre que sou vosaltres els autors d'aquest assaig interpretatiu. És a dir, us cal assumir la **responsabilitat de l'autoria** plenament. Penseu, argumenteu i atreviu-vos a desenvolupar idees, però sabent que firmareu aquesta interpretació i que esteu disposats a defensar-la. L'èxit depèn de la intensitat amb què treballareu.

Com ja hem apuntat, l'assignatura és una preparació per al Treball Final del Grau. Però no només això. L'assaig interpretatiu també pot ser el primer contacte amb l'escriptura creativa. Si us ha complagut fer-lo, us podeu preguntar si us agradaria guanyar-vos la vida escrivint i reflexionant sobre la literatura. L'elaboració d'un assaig interpretatiu us ajudarà a entendre què suposa el treball acadèmic.

Bibliografia

Amadeo, Imma; Solé, Jordi (2012). *Curs pràctic de redacció*. Barcelona: Educaula 62.

Cassany, Daniel (2002). *La cuina de l'escriptura*. Barcelona: Empúries.

Cassany, Daniel (2007). *Esmolar l'eina*. Barcelona: Empúries.

Cassany, Daniel (2018). *Laboratori lector. Per entendre la lectura*. Barcelona: Anagrama.

Lluch, Gemma; Nicolás, Miquel (2015). *Espectura acadèmica: planificació, documentació, redacció, citació i models*. Barcelona: UOC.

Pérez Colomé, Jordi (2011). *Com escriure clar*. Barcelona: UOC.

Serra, Enric (2017). *Com escriure bé una ressenya*. Vic: Eumo Editorial.

